HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

25.11.2017

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Lausunto

Asia: HE 147/2017 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle Kanadan ja Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden välisen laaja-alaisen talous- ja kauppasopimuksen hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi

Erityisesti sijoitusten suojaa (8. luku) koskevin osin

Sisältö:

1. Taustaa (2)
2. CETA-sopimukseen otetun investointisuojaa koskevan esityksen pääkohdat (3)
3. Uuden esityksen puutteita (4)
4. Belgian kysymys EU-tuomioistuimelle 2017 (5)
5. Perusongelma: julkisen vallan ja yksityisen sijoitustoiminnan välisen suhteen muuttuminen (5)
6. Kannanotto (8)

Tiivistelmä: CETA-sopimuksella perustettava investointituomioistuin korjaa joitain sijoitusriitoja koskevaan välimiesmenettelyyn liittyviä puutteita. Tämä ei kuitenkaan vaikuta järjestelmän perusongelmaan. Näin siirretään Suomen ja EU:n lainsäädäntöä sekä kotimaisia hallinto- ja tuomioistuinratkaisuja koskevaa päätösvaltaa ulkomaiselle lainkäyttöelimelle. Samalla rajataan Suomen viranomaisten toimivaltaa ja eduskunnan lainsäädäntövaltaa tavalla, jonka laajuutta on vaikea etukäteen arvioida, mutta johon sisältyy

Erik Castrén Institute of International Law and Human Rights

P.O. Box 4 (Yliopistonkatu 3), 00014 University of Helsinki
Telephone +358 9 191 23140, Telefax +358 9 191 23076
E-mail firstname.surname@helsinki.fi, intlaw-institute@helsinki.fi
www.helsinki.fi/eci

potentiaalisesti merkittävää puutumista mm. ympäristönsuojelua, sosiaali- ja terveysalaa, työlainsäädäntöä ja koulutusta koskevaan viranomaistoimivaltaan.

CETA-sopimusta on esitelty kiinnittäen huomiota lähes yksinomaan sen tarjoamiin etuihin. Sijoitusriitoja koskevan päätösvallan vieminen kansainväliseen menettelyyn kaventaa merkittävästi Suomen eduskunnan ja viranomaisten toimivaltaa. Huolellinen kannan määritys tulisi tehdä sopimuksen hyötyjä ja haittoja tarkasti punniten. Tämä lausunto on kirjoitettu, jotta tällainen punninta tulisi mahdolliseksi.

1. Taustaa

Kansainvälisiin kauppasopimuksiin liittyvää sijoittajan suojaa koskeva kysymys sai vuosina 2013-15 aikaan Euroopassa, Yhdysvalloissa ja Kanadassa voimakkaan kansalaisliikkeen. Katsottiin, että neuvoteltavina oleviin EU:n sopimuksiin ehdotettu niin sanottu ISDS (”investor-state dispute settlement”) – järjestelmä puuttui olennaisesti julkisen vallan säätelyoikeuteen keskeisillä yhteiskuntaelämän aloilla. Ulkomainen sijoittaja sai oikeuden viedä tämän asemaan vaikuttava lainsäädäntö, viranomaistoimi ja tuomioistuinratkaisu kansainväliseen välimiesmenettelyyn, jossa valtiolta voitiin vaatia suuria korvauksia. Pelättiin, että tämä saisi aikaan ns. ”regulatory freeze” –ilmiö – kansallisen säätelyn ainakin osittaisen ”jäädyttämisen” tilaan, jossa se oli sijoittajan tullessa maahan. Kritiikki kohdistui menettelyllisiin ja sisällöllisiin näkökohtiin: Miksi korkeatasoiset eurooppalaiset ja amerikkalaiset tuomioistuimet haluttiin syrjäyttää? Miksi ulkomaiset sijoittajat asetettaisiin kotimaisia (tai EU:n) sijoittajia parempaan asemaan? Välimiehet valittaisiin pienestä kansainvälisistä asiantuntijajoukosta, jotka toimisivat (toisin kuin tuomarit) ilman virkavastuuta. Mitä päätöksissä noudatettava ”reilun pelin” (”fair and equitable treatment”, FET) kohtelu oikeastaan merkitsi?

Käytäntö antoi aiheen huoleen.[1] Välimiesmenettelyssä annetut ratkaisut olivat usein ristiriitaisia ja huonosti perusteltuja. Kaupallisiin tarkoituksiin

[1] ISDS-kanteita on vuoden 2017 puoleen väliin mennessä nostettu 817 kappaletta. Jutuista n. kolmannes on ratkaistu valtion ja neljännes sijoittajan hyväksi. Lopuissa on joko tehty sovinto (siis valtio on maksanut jonkin enemmän tai vähemmän kanteesta poikkeavan summan) tai juttu on muutoin päättynyt. Jutuissa, joissa korvaus on määrätty, sen suuruus on ollut n. 40 % vaaditusta. Keskimääräinen korvaussumma on ollut 522 miljoonaa dollaria (mediaani 19 miljoonaa). UNCTAD IIA Issues Note 3/2017 November 2017). Monet valtion voittamat jutut on

kehitetty menettely ei soveltunut julkishallinnon toimien arvioimiseen. Se oli usein ei-julkista ja tapahtui ulkomaisten huippulakimiesten välisenä prosessina. Miten nämä saattoivat arvioida kansallisen säätelyn legitiimisyyttä? Paljon julkisuutta saaneet Philip Morrisin ja Vattenfall-yhtiön miljardikanteet osoittivat järjestelmän puuttuvan epäoikeudenmukaisesti valtion terveydenhuolto-, ympäristö- ja energiapolitiikkaan.

Komissio avasi kesällä 2014 julkisen kuulemisen asiasta. Lähes 150.000 eurooppalaistahoa ilmaisi mielipiteensä suunnitellusta järjestelmästä. Lausunnoista yli 97 % oli ehdotukselle osin tai täysin kielteisiä.[2] Niinpä komissaari Malmström totesi, ettei vanhalla järjestelmällä ollut EU:ssa kannatusta. Huoli kansallisen lainsäädännön asemasta oli suuri, eikä ISDS-menettelyn tasapuolisuuteen luotettu. Haluttiin kehittää uusi, ”modernin” investointisuojan järjestelmän. Niinpä komissio uudisti esityksensä. Uudistettua ehdotusta vastaavat määräykset on nyt otettu tarkasteltavana olevaan Kanadan kanssa tehtyyn kauppa- ja investointisopimukseen (CETA-sopimus)

2. CETA-sopimukseen otetun investointisuojaa koskevan esityksen pääkohdat (sopimuksen 8. luku, HE 147/2017, sivut 16-27)

CETA-sopimuksessa on korjattu joitain aiempaan sijoittajansuojaan sisältyneitä ongelmia. Sopimuksella perustettaisiin pysyvistä jäsenistä koostuva investointituomioistuin (8.27 artikla). Menettely olisi kohtuullisen avointa ja sovellettavaa ””reilun kohtelun”-standardia on täsmennetty. On erikseen todettu, ettei menettely saisi puuttua valtiolle kuuluvaan säätelyoikeuteen ja kiistanalaista ”epäsuoran pakko-oton” käsitettä on täsmennetty. Lisäksi samalla perustetaan myös valituselin (8.28 artikla)

Nämä täsmennykset ja tarkennukset ovat tervetulleita. Myös valitusasteen perustaminen vastaa yhteen ISDS-järjestelmää kohtaan esitetyistä kritiikeistä. Mutta niillä ei poisteta ulkomaisen sijoittajan ja valtion väliseen menettelyyn liittyvää olennaisinta ongelmaa.

3. Uuden esityksen puutteita

voitettu toimivallan puuttumisen perusteella. Sisältöratkaisuun päätyneistä jutuista on 60 % päätynyt sijoittajan voittoon. UNCTAD IIA Issues Note 1/2017 May 2017).

[2] Ks http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2015/january/tradoc_153044.pdf

Esityksen pääongelmaa on se, että sillä vahvistetaan merkittävästi ulkomaisen sijoittajan neuvotteluvoima suhteessa EU:iin, sen jäsenvaltioon ja kotimaisiin toimijoihin. Ellei valtion, kunnan tai EU:n viranomainen ota huomioon kanadalaisen sijoittajan näkökohtia uutta lakia tai viranomaistointa (esimerkiksi ympäristönsuojelun, terveydenhuollon tai esimerkiksi kaivostoiminnan alalla) valmisteltaessa, tämä tulee haastamaan valtion perustettavaan investointituomioistuimeen. Kanne voidaan nostaa välittömästi – tarvitsematta käyttää kotimaisia oikeuskeinoja (toisin kuin ihmisoikeussopimuksissa). Ei ole nytkään esitetty uskottavaa syytä siihen, mikseivät kotimaiset tuomioistuimet edelleenkin voisi ratkoa valtion ja sijoittajan välisiä oikeusriitoja. *Ehdotukseen sisältyy massiivinen epäluottamuslause kotimaisille tuomioistuimille.*

Menettely on edelleen kallis ja täysin yksipuolinen. EU tai jäsenvaltio ei edelleenkään voisi kohdistaa kannetta sijoittajaan. Esimerkiksi kanadalaisen kaivosyhtiön aiheuttamaa ympäristövahinkoa tai muuta loukkausta ei tähän menettelyyn voi tuoda. Kanneoikeutta ei myöskään ole suomalaisella tai muulla EU:n sijoittajalla. Valtio ei voi vapautua investoijaan kohdistuvista velvoitteestaan myöskään vain irtisanomalla sopimuksen. Sijoittajalle luovutetut oikeudet ovat voimassa jopa 20 vuotta sopimuksen päättymisen jälkeen (30.9 (2) artikla). *Ulkomainen toimija asetetaan yhä olennaisesti EU:n toimijaa parempaan asemaan*.

Vaikka ehdotuksen teknistä asua on jonkin verran parannettu, sen tarjoama sijoittajansuoja kohdistuu edelleen julkiseen valtaan yleisluontoisena ja epämääräisenä. Esimerkiksi sopimukseen otettu ”sijoituksen” määritelmä (8.1 artikla) on laaja ja ulottuu myös ennen sopimusta tehtyihin investointeihin. Tuomioistuimen sovellettava oikeus – ”reilun kohtelun periaate” (8.10 artikla, ”fair and equitable treatment, FET”) –poikkeaa kansallisesta ja EU:n oikeudesta. Vaikka tätä periaatetta on täsmennetty, on se edelleen yleisluontoinen ja epämääräinen; kansainvälisessä välimieskäytännössä sitä on sovellettu ristiriitaisesti. Täsmennykset eivät poista ”creative lawyering” –ongelmaa – siis sitä, että tekstiä voidaan kumminkin käyttää julkisen vallan toimiin puuttumiseksi tavalla joka on epätasapuolinen ja epädemokraattinen. Esitys myös legitimoi ns. ”third party funding” – järjestelmän (8.26 artikla): se luo ns. ”oikeusmarkkinan”, jolla ulkopuolinen taho (tyypillisesti oikeusjuttujen rahoittamiseen

erikoistunut taho, esim. ”*Juridica Investments*”) voi rahoittaa kanteen saaden määräprosentin kanteella saavutetusta tuotosta. [3]

4. Belgian kysymys EU-tuomioistuimelle 2017

Kuten tunnettua, Wallonian aluehallinto Belgiassa asettui kesällä ja alkusyksystä 2016 voimakkaasti vastustamaan CETA-sopimusta. Osana Wallonian kanssa tehtyä sovintoa, Belgian hallitus on pyytänyt EU-tuomioistuimelta lausuntoa suunnitellun investointituomioistuimen yhteensopivuudesta EU-oikeuden kanssa. Ongelman ytimessä on kysymys EU-oikeuden ns. autonomiaperiaatteesta. Tuomioistuin on usein (esimerkiksi hylätessään esityksen EU:n liittymisestä Euroopan ihmisoikeussopimukseen) todennut, juuri EU-tuomioistuimelle kuuluu ylin valta EU-oikeuden tulkinnassa (ks. EU-tuomioistuimen lausunto 2/13, 18/12 2014). Investointiriitoihin voi hyvinkin kuulua EU-maassa voimassa olevan EU-oikeuden tulkitsemista. Tällaisissa tulkinnoissa ylin auktoriteetti on EU-tuomioistuimella. Kun investointituomioistuimesta ei pääse valittamaan EU-tuomioistuimeen, näyttäisi EU-oikeuden autonomia tältä osin olevan uhattuna. Juttu on parhaillaan vireillä eikä sen lopputuloksesta ole takeita.

5. Perusongelma: julkisen vallan ja yksityisen sijoitustoiminnan välisen suhteen muuttuminen

Investointisuojalla luodaan Eurooppaan uusi, kansallisen ja EU-oikeuden ulkopuolinen oikeusjärjestys, joka on avoinna ainoastaan Kanadassa toimiville (kanadalaisten tai muiden maiden) sijoittajille. Nämä tuodaan mukaan eurooppalaiseen hallinto- ja tuomioistuintoimintaan antamalla näille mahdollisuus viedä viranomaisten toimintaa koskevat kysymykset esitettyyn tuomioistuimeen. Järjestelmä on verrannollinen (ja sitä on verrattu) kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin – kuitenkin sillä olennaisella erolla, että ihmisoikeusjärjestelmässä kantajan on käytettävä loppuun kansalliset oikeuskeinot ennen valituksen kansainvälistä käsittelyä. Sijoittaja voisi viedä oikeusriidan kansainväliseen menettelyyn *tarvitsematta alistaa asiaansa kotimaiselle elimelle*. Ulkomaiset (ja vain ulkomaiset)

[3] Ks. http://www.juridicainvestments.com/~/media/Files/J/Juridica/pdfs/public-policy-statement.pdf

sijoittajat asetetaan näin eräänlaiseen julkisen vallan toiminnan valvojan rooliin.[4]

Julkisuudessa ovat runsaasti tilaa saaneet yleisöä hätkähdyttäneet oikeustapaukset, Philip Morris –yhtiön Australiaa ja Uruguayta vastaan nostama kanne maiden uutta tupakkamainontaa koskevaa lainsäädäntöä vastaan sekä ruotsalaisen Vattenfall-yhtiön Saksaa vastaan ajamat kanteet koskien Hampurin kaupungin uusia ympäristömääräyksiä sekä ydinvoiman alasajoa Fukushiman onnettomuuden jälkeen. Nämä satojen miljoonien ja jopa miljardien eurojen suuruiset julkiseen valtaan kohdistuneet korvauskanteet nostivat merkittävän vastustuksen koko järjestelmää vastaan Euroopassa.[5] Tärkeintä eivät kuitenkaan ole yksittäisiin tapauksiin kohdistuvat ongelmat.

Tärkeintä on, että mikäli sopimus tulee voimaan suunnitellussa muodossa, voivat ulkomaiset sijoittajat vaatia, että eurooppalaiset lait, tuomioistuinratkaisut tai hallintopäätökset saatetaan ulkomaisten tuomarien arvioitaviksi. Jo tämän mahdollisuuden olemassaolo *tarjoaa tilaisuuden painostaa viranomaisia*, joiden on otettava huomioon mm. että keskimääräinen kustannus menettelyyn osallistumisesta on arvioitu n. 4-15 miljoonaan dollariin. [6] Näin muutetaan julkisen vallan ja ulkomaisten sijoittajien neuvottelutasapainoa jälkimmäisen eduksi.

[4] On arvioitu, että Kanadassa toimii kymmeniä tuhansia amerikkalaisfirmoja, jotka myös voivat nauttia CETA:n sijoitussuojaa. Ns. postilaatikkofirmat ovat kuitenkin kiellettyjä. Juuri tästä oli kysymys Philip Morrisin Australiaa vastaan nostamassa kanteessa. Tupakkayhtiö oli sijoittautunut Hong Kongiin voidakseen käyttää Hong Kongin ja Australian välistä investointisuojasopimusta hyväkseen. Välimiesoikeus kuitenkin hylkäsi kanteen (17/12 2015) mm. koska se ei hyväksynyt tätä menettelyä (”abuse of rights”). Ratkaisulla ei ole sitovaa ennakkotapausvaikutusta.

[5] Saksan ydinvoiman alasajoa koskevan kanteen määrä euroissa on 4,7 miljardia Australiaan kohdistettu kanne hylättiin välimiesmenettelyssä vuonna 2015 ja Uruguayta vastaan tehty kanne kesällä 2016. Vaikka lopputulos oli ”hyvä”, sisältyy päätöksiin myös huolestuttavia elementtejä. Niiden pitkäkestoisuus esimerkiksi jarrutti vastaavanlaisen terveyslainsäädännön aikaansaamista monissa maissa.

[6] Matthew Hodgson, “Counting the Costs of Investment Treaty Arbitration”, Global Arbitration Review,9/2.
24 March 2014, http://www.allenovery.com/ SiteCollectionDocuments/Counting_the_costs_of_ investment_treaty.pdf

Esimerkkejä ISDS-järjestelmän käyttämisestä painostuskeinona on lukuisia. Esimerkiksi toisessa em. Vattenfall-tapauksista yhtiö veti kanteensa pois, kun Hampurin kaupunki muutti sille kustannuksia aiheuttavat ympäristösäännöksensä. Vuonna 1998 Kanadan valtio luopui myrkyllisen MMT-kemikaalin kiellosta ja maksoi 13 miljoonan dollarin korvaukset yhdysvaltalaiselle Ethyl-yhtiölle vastineena siitä, että yhtiö luopui Kanadaan kohdistetusta kanteesta. Vuonna 2014 Indonesia puolestaan luopui vaatimasta raaka-aineen kotimaista prosessointia ennen vientiä sopiakseen sitä vastaan nostetun sijoittajasuojakanteen. Tyhjentävää luetteloa tapauksista, joissa kannetta on käytetty panostuskeinona ei ole saatavissa.

Kanadan kanssa tehtävää sopimusta silmällä pitäen on huomattava, että aktiivisimpia sijoittajansuojajärjestelmän käyttäjiä ovat olleet kaivosyhtiöt. Niissä 44:ssä jutussa, joista tiedot ovat saatavilla, kaivosyhtiöt yhtiöt ovat vaatineet yhteensä 53 miljardin dollarin korvauksia.[7] Kanteet koskevat toisinaan tärkeitä kansallisia kiistakysymyksiä. Mainittakoon kanadalaisen Transcanada-yhtiön Pohjois-Amerikan vapaakauppa-alueen Naftan alaisuudessa vuona 2016 nostama kanne, joka kohdistuu Presidentti Obaman päätökseen luopua ns. Keystone XL-öljyputkesta sen mahdollisten ympäristövaikutusten vuoksi. Kanteen määrä on 15 miljardia dollaria. Kanadalainen kaivosyhtiö Gabriel Resources suunnitteli kultakaivosta Romaniaan Rosia Montanan alueelle 2010-luvun alussa. Massiivisten protestien jälkeen maan parlamentti päätti, ettei kaivoslupaa myönnetä. Kaivosyhtiö on sittemmin ilmoittanut vaativansa ISDS-menettelyssä Romanialta 4 miljardin korvauksia, ellei hankkeelle anneta vihreää valoa. Tyypillisenä voidaan pitää tapausta, jossa amerikkalainen Bilcon-yhtiö voitti vuonna 2008 nostamansa kanteen Kanadaa vastaan tilanteessa, jossa Kanadan hallitus oli teetettyään uuden YVA-arvion pysäyttänyt basalttikuljetuksiin tarkoitetun terminaalin rakennuttamisen (korvauksen määrä on toistaiseksi avoin – vaatimus oli 300 miljoonaa dollaria). Kiinnostava on myös tapaus Ethyl v. Kanada, jossa amerikkalainen bensiinin MMT-lisäaineen valmistaja käytti ISDS_menettelyä painostaakseen Kanadaa Naftan alaisuudessa luopumaan suunnitellusta myrkyllisen aineen kieltämisestä. Juttu sovittiin Kanadan purettua kiellon ja maksettua yhtiölle 19,5 miljoonan dollarin korvauksen (MMT oli samaan aikaan kielletty monissa USA:n jäsenvaltioissa).[8]

---

[7] Alyansa Tigil Mina, Focus on the Global Sourth and Transnational Institite, *Signing Away Sovereignty* (Amsterdam/Manila 2016).

[8] Ks. viimeksimainituista http://www.international.gc.ca/trade-agreements-accords-commerciaux/topics-domaines/disp-diff/clayton.aspx?lang=eng ja

Investointisuojan odotetaan tuovan Eurooppaan ja Suomeen esimerkiksi ulkomaisia yrityksiä, jotka tarjoaisivat työllisyyttä ja hyvinvointia. Ekonomistit kiistelevät siitä, vaikuttaisiko investointisuoja sinällään sijoittautumispäätökseen.[9] Joka tapauksessa kohdemaan olojen yleinen vakaus on ensisijainen päätökseen vaikuttava tekijä. Lisäksi on syytä huomata, että järjestelmästä eniten hyötyisivät ulkomaiset sijoitus- ja eläkeyhtiöt, jotka sijoittamalla suomalaisiin yhtiöihin saavat merkittävän mahdollisuuden vaikuttaa suomalaisiin viranomaisiin näiden tehdessä yhtiöiden toimialaa koskevia hallintopäätöksiä. Jos CETAn voimaan tullessa näiden omistajien joukossa olisi kanadalaisia eläkesäätiöitä tai sijoitusyhtiöitä (mikä voisi olla hyvinkin mahdollista), voisi tämä joiltain osin "lukita" Suomen valtion mahdollisuutta säädellä sosiaali- ja terveysalaa. Ei tietenkään ole selvää, että mahdollinen kanne menestyisi. Mutta jo uhkaamalla juttujen nostamisella, saisi ulkomainen sijoittaja vahvan painostuskeinon. *Tällaista keinoa ei suomalaisella tai eurooppalaisella osakkeenomistajalla olisi*.

Ei ole syytä epäillä, ettei kanteita nostettaisi. Esimerkiksi Nafta-järjestelmän alaisuudessa Kanadaan on kohdistettu 35 kannetta, jotka ovat koskeneet mm. lääkepatentteja, jätteenkäsittelyä, postilaitosta, kasvimyrkkyjen säätelyä, kaivosoikeuksia, verolakeja, ympäristön tilan arviointeja, rajoituksia yksityiseen terveydenhuoltoon ja sähköntuotantoa.

6. Kannanotto

CETA-sopimukseen sisältyvä pysyvä tuomioistuin on vanhaa ISDS-järjestelmää parempi vaihtoehto.

Uudenkin esityksen ytimessä on pyrkimys ratkaista sijoitusriidat muualla kuin kansallisessa menettelyssä. Ulkomaisille sijoittajille annettaisiin edelleen mahdollisuus viedä uudet kansalliset lait, viranomaispäätökset tai tuomioistuinratkaisut arvioitaviksi ylikansalliseen elimeen. Tärkeämpää kun

---

http://www.international.gc.ca/trade-agreements-accords-commerciaux/topics-domaines/disp-diff/ethyl.aspx?lang=eng

[9] Helsingin yliopistossa 25.10 2017 tarkastetussa väitöskirjassaan *The Relationship of EU law and Bilateral Investment Treaties of EU Member States* (Helsinki, 2017) Pekka J. Niemelä on todennut, että empiirinen näyttö investoitusuojan vaikutuksesta sijoituspäätöksiin on anekdootin omaista ja viittaa kumpaakin suuntaan (on jonkin verran vaikutusta/ei lainkaan vaikutusta). Ratkaisu sen hyväksymisestä tai hyväksymättä jättämisestä ei perustu empiriaan, vaan poliittiseen arvioon.

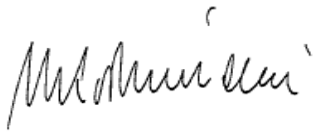
kanteiden mahdollinen menestyminen on se, että näin luodaan ulkomaiselle sijoittajille – esimerkiksi eläkesäätiölle tai sijoitusyhtiöille – mahdollisuus painostaa eurooppalaisia viranomaisia. Vaikka investoijan ja valtion oikeuksia ja velvollisuuksia koskevat määräykset on kirjoitettu entistä paremmin, ei vieläkään ole esitetty hyvää syytä sille, miksi ulkomaisia sijoituksia koskevat riidat pitäisi ratkaista muualla kuin kansallisissa tuomioistuimissa.

Paras ratkaisu olisi, että osapuolet yksinkertaisesti ilmaisivat luottamuksensa tuomioistuintensa kykyyn ratkaista investointiriidat. Erityisessä tilanteessa valtiot voisivat sopia, että riita ratkaistaisiin perinteisessä valtioiden välisessä välimiesmenettelyssä.

Ei myöskään ole selvää, onko CETA yhteensopiva EU:n oikeusjärjestyksen kanssa. EU-tuomioistuin tulee ottamaan tähän kantaa vastatessaan Belgian syksyllä 2017 tekemään lausuntopyyntöön. Ei voi sulkea pois mahdollisuutta, että sopimus tulee uudelleen – myös sijoittajansuojaa koskevin osin – neuvoteltavaksi. Jo tämän vuoksi – mutta myös sopimusta koskevan poliittisen harkinnan mahdollistamiseksi – on tärkeää korostaa sopimukseen vapaakaupan alalla sisältyvien hyötyjen ohella siihen kuuluvia haitta-elementtejä. Haitat kohdistuvat ennen kaikkea Suomen viranomaisten toimivaltaan ja tätä kautta niihin ehtoihin, joiden varassa Eduskunta ja Suomen kansalaiset sääntelevät taloudellista toimintaa Suomessa. Siksi ne tulisi ottaa vakavasti. Ei ole selvää, että näin on valtioneuvoston taholla tehty.

Mikäli tuomioistuinjärjestelmä kaikesta huolimatta haluttaisiin perustaa, tulisi sopimusta korjata ainakin kahdella tavalla: (1) siihen pitäisi sisällyttää kansallisten oikeuskeinojen käyttö (ns, exhaustion of local remedies) – periaate. Kotimaisille elimille tulisi varata aina ensisijainen mahdollisuus arvioida sitä, rikkoko julkisen vallan toimi valtion sijoittajaan kohdistuvia velvoitteita. Esimerkiksi Euroopan ihmisoikeusjärjestelmässä tehty valitus otetaan käsittelyyn vain, mikäli valittaja on ensin käyttänyt kansalliset oikeustiet loppuun. *Ei ole mitään hyvää syytä tarjota kansainvälisille sijoittajille parempaa valitustietä kuin yksittäisille ihmisille*. (2) Lisäksi sopimukseen tulisi ottaa määräys, jonka mukaan asianomaiset valtiot voisivat niin halutessaan estää kanteen käsittelyn kansainvälisessä elimessä ja ohjata sen yksinomaan kansalliseen (tai EU:n) menettelyyn, milloin kysymys on kansallisen lain tai viranomaispäätöksen tulkinnasta. Mikäli on pelkoa kansallisen tuomioistuimen luotettavuudesta, voisi sijoittaja tai

tämän kotivaltio erillisellä sopimuksella kuitenkin saattaa yksittäistapausta koskevan riidan kansainväliseen elimeen.

Martti Koskenniemi, FBA
Kansainvälisen oikeuden professori (Helsingin yliopisto)